

BUTLLETÍ

DE

L'ACADÈMIA DE BONES LLETRES DE BARCELONA

Anys acadèmics ccv - ccviii - 1933 - 1936 - N.º 110

JOSEP MARIA ROCA (*)

per ERNEST MOLINÉ I BRASÉS

Senyors :

Encarregat per aquesta noble Acadèmia de saludar el nou company Josep M.ª Roca, en l'acte solemniat de prendre possessió del càrrec d'Acadèmic numerari, tinguí prou avinentesa, el dia 26 de maig de 1918, de fer-ne públicament el panegíric, en termes breus i afectuosos, més sense permetre que la nostra antiga amiatat desdibuixés d'una sola ratlla sa vera fesomia moral. Molts recordareu la seva oració d'ingrés, destinada a perfilar la figura de Jaume Ramon Vila, un incansable apòstol de les migrades catalanitats que podien assolir-se a començaments del segle XVII, i potser també recordareu l'analogia que jo trobava, en ma breu resposta, entre aquell antic historiador patriota, fill espiritual de Francesc Calça, i nét, així mateix, de Pere Miquel Carbonell, i irreductible propulsor de l'integrisme català, de qui avui parlaré, de nou, perquè aquesta Acadèmia ha volgut que el mateix amic i company qui, en un dia venturós, donà una estreta encaixada al neòfit, l'acomiaadi avui amb la dolorosa recança que ens ha deixat son traspàs.

Jo voldria prescindir del gran afecte que sempre li havia por-

(*) Aquest discurs, llegit en la sessió acadèmica del diumenge 8 de febrer de 1931, no havia estat encara inclòs en cap publicació de l'Acadèmia.

tat i parlar-ne fredament, mes, potser aleshores s'augmentaria el meu natural encogiment, amb el mateix que sentiria el cirurgià que es trobés damunt de la taula de dissecció el cos ert de l'amic de tota la vida. Sols podré evocar records de l'home i formular breument un judici crític de la seva obra d'historiador.

Perdoneu-me, senyors, si el meu treball no segueix la estricta pauta acadèmica de relatar fets de la vida literària, prescindint d'actes polítics... En lo cas d'en Roca aixó no és possible. Deixeu-vos al tinter tot l'escalf del seu cor patriota, i no us servirà aquella tinta per explicar res de sa tasca literària, perquè sa vida, privada i pública, fou tota impregnada de convicció en els alts destins de sa pàtria, més que d'entusiasme baladrer en proclamar-la. El seny sabia endreçar aquell cor abusador per la via de decisió suprema, i per aquest motiu, son entusiasme no era improvisat, sinó amb rels fondes i ben estructurat.

En les sales de la Lliga de Catalunya i en les rònegues taules de la Redacció de *La Renaixença*, es formà i pujà tota una generació catalana, o millor dit, *catalanista*, aplicant a aquest mot son sentit de selecció social catalana. En ambdós llocs foren forjats, a cops de mall, les armes i l'escut de la nova Catalunya. La forja durà molts anys; mestres, fadrins i aprenents treballàvem amb ardidesa, cada dia més acostats al nostre poble que anàvem desvetllant; d'allí sortí, abans d'hora, una lluïda companyia de fadrins a provar fortuna, i cal dir que tota l'honra que han pogut aconseguir i donar, per sa actuació política nostrada, la deuen a aquells anys de catacumbes en que encara les consabudes impureses no havien maculat ni un mot del programa.

Dies d'agitació constant foren aquells, en que tots els problemes polítics de l'Estat eren formulats y esmentats amb solucions nostres, quasi sempre, oposades *ad absurdum* a les que donava l'element social, i molt apartades encara de les que acceptava l'element oficial, i molt apartades encara de les que acceptava la massa gregària. Erem quatre gats, però els nostres miols se sentien arreu, dintre i fora de Catalunya. *La Renaixença*, antiga revista literària, convertida en diari, fou la gota que arribà a foradar la pedra, i tots hi portàrem el nostre esforç generós de positiu sacrifici. Erigint-nos en definidors de la nova idea, dogmatisàrem i articulàrem el dogma en una Constitució, donant, d'aquesta faisó, una forma políticament viable a les nostres as-

piracions; i a definir el credo intervinguérem tots, joves i vells, lletrats i comerciants, clergues, economistes, propietaris, artistes, poetes, i sempre portaren la batuta d'aquell concert general de la terra, que plasmà en la *Unió Catalanista*, dues poderoses intel·ligències plenes de seny i de prestigi: en Lluís Domènech i en Joan Permanyer; l'estol dels joves obeïem ses ordres sempre madurades. En aquest estol se destacava en Roca con un dels soldats més ardits i convençuts, sense ésser incondicional, perquè a ell sols el condicionava sa consciència, sadolla de recta catalanitat.

Recordar la vida política d'en Roca és evocar un passat comú d'ell i del que això escriu, perquè, fa una quarentena d'anys, havíem viscut en el mateix medi i sospirat per idèntics ideals; així es que el record és més fàcil. En aquelles taules de tarda i nit de la Lliga de Catalunya, on diàriament contemplava jo, amb ulls devots, la selecció de literats i artistes catalans en constant bullida patriòtica constructiva, jo; que procedia del grup escolar i encara em sentia deixeble fins i tot d'algun dels meus companys, una tarda d'aquelles agitadaes en que la peroració ferventa, encara que familiar, era sovint interrompuda pels estirabots d'algun artista impetuós o banyeta, vaig trobar-me, costat per costat, amb en Roca, metge de vint-i-cinc anys, qui amb sa mirada scrutadora, anava prenent inventari d'aquella llar pairal de la nova catalanitat, com novici en saludar el convent dins del qual consumirà tota sa vida. Des d'aleshores, sols la mort ha aconseguit separar-nos.

Ningú podria descriure tan be com ho fa ell mateix, parlant de fets propis, aquells temps heròics de la sembra, que després han aparentat ignorar els qui han brandat la falç de la sega pràctica i positiva. Escoltem-lo: «Per tot trobàvem tribuna a posta per a esgranar els Dogmes del Catalanisme. El mateix nos feia predicar dintre d'un envelat com en els *meetings* de Molins de Rei i de Guissona, i en els Jocs Florals de Sarrià (això sí, esgar-gamellant-nos, perquè els envelats són sorts), com dalt d'un terrat, a La Bisbal...; havem tingut per trona els presbiteris d'històrics temples enrunats, relíquies de la nostra passada grandesa; Poblet, on rebèrem de mans de Madona Agnès Armengol de Badia, la Bandera de la Unió Catalanista a l'ensem que una tempesta desfeta acompanyada amb el retruny dels trons i la remor

de l'aiguat, l'absolta que l'Orfeo cantava per l'ànima de l'Alt Rei en Jaume, els parlaments pronunciats i el cant dels Segadors; i com brillaven la sang i l'or del símbol de la Pàtria, a la claror dels llampecs, dintre la nau gloriosa!... Dalt d'una cadira, dirigiem la paraula als congregats en la gran sala de la casa Prim, de Bordils; i enfilats en el pescant d'un cotxe *òmnibus*, aturat en mig del camí ral, sermonàrem als veïns d'Alguaire que, al nostre pas per Almenar, baixaren a saludar-nos... Les Bases de Manresa han estat explicades en sales de café, com a Banyoles, entre els firaires de la mel, a Crespià; en les places públiques de Sallent, Bellvis, Almenar, Mollerusa, Espluga de Francolí; dintre d'un magatzem baix de sostre, a Montblanc; en eres particulars i voltat el públic de guàrdia-civils com a Bordils; en el pla de Campillonc, cobricelats del Pí de les tres branques; des de la portella d'un vagó de ferrocarril, a l'estació de Mollerusa, en passar-hi anant a Lleida per al cèlebre *meeting* de protesta contra el Governador d'aquella província, en sales de ball i en tots els locals catalanistes i escenaris de Catalunya. Aquest romiatge patriòtic el feiem menjant malament i dormint pitjor, viatjant en tot temps i aprofitant tota mena de vehicles. Amb idèntica bona fe discursejàvem en els Jocs Florals de Badalona, el dia 15 d'agost, amb una calor asfixiant, que, finida una conferència i embolcallats per la boira gelada del Sió, sortíem amb una tartana d'Agramunt, a mitja nit de la diada de Cap-d'any, per agafar el tren a Tàrraga. Guanyàvem temps, ajeguts dalt de la vaca, anant i venint de Tremp amb diligència; i moltes vegades, per esperar els trens de la matinada, dormíem per les cadires d'un café o d'un hostel, o... no dormíem... Ne férem molta de feina. Agradosa, perquè a la satisfacció interior que dóna el compliment del deure, s'hi afegia l'alegria amb què erem rebuts pels pobles. Quanta agitació!, quina intensitat de treball! El temps que ens deixaven lliure les nostres habituals ocupacions el dedicàvem a Catalunya, i encara trobàvem lleure per anar a declarar a les escrivanies dels jutjats i per seure en el banquet dels acusats el dia del judici oral» (1).

La cita és llarga, però no té pèrdua, perquè descriu d'una manera gràfica el temperament apostòlic d'en Roca, i demostra a

(1) J. M.ª Roca. *Aplec*, p. 188 i seg.

la present generació que no es deu a ella (com ho han fet creure) l'embestida primera i decisiva.

Amb aquestes ratlles queda dibuixat i gravat a l'aiguafort l'auto-retrat d'aquell lluitador que passà el millor temps de la seva joventut en la mar fortunal de les reivindicacions catalanes. Sense haver descrit sa fesomia moral, que prou tinguèreu la sort de poder apreciar, ja resulta feta de tot el descrit fins ara. Home sever, rectilini, intransigent, fou amat i odiat; pretenia llegir al fons de les ànimes els graus de sinceritat i desinterès de cada u, i quan havia format judici, obrava en conseqüència, entregant-se al que ell creia honrat i sincer, i apartant-se, sense dissimulacions, de l'insincer o mal intencionat; i aquesta regla de vida social li havia creat fermes amistats i odis implacables. Ja veieu doncs, que, fent política amb excepcional intensitat, tot ho era menys polític. Ell hauria esmenat la vella màxima redactant-la així: *fortiter in re, fortiter in modo*. I era rectilini en sa conducta i en sos judicis. Recordeu aquestes frases que escrigué, fent l'elogi del Doctor Robert com a catedràtic i metge caritatiu: «...en aquesta terra on s'exploja indignament la carrera, convertint-la en una indústria, i moltes vegades en una cosa pitjor, puix al malalt se l'acorralla al crit de «diners o la vida!» (1).

Les seves converses n'estaven matisades d'aquests anatemes, d'aquests judicis sense apellació, i no tenia en compte la molèstia de l'atacat (de vegades present), ni el mal que involuntàriament causava a son diem-ne prestigi social i a l'interés propi, perquè ja sabeu que mai treballà per al profit personal, i en això es trobava al nivell del gran patrici Pau Claris (amb lo qual tingué certes analogies) quan responia, indignat, als qui li auguraven llargues recompenses de Lluís XIII, pel seu heroisme en la defensa de Catalunya: «Ni espero ni acceptaria res; lo millor premi que desitjo és la opinió pública de que he procedit sense cap interès» (2).

I ara, implorant novament la vostra inesgotable indulgència, per haver-me desviat del verger acadèmic esmunyint-me cap a cingleres aspres i perilloses, ja que estic de retorn, gens penedit

(1) *Aplec*, p. 159.

(2) Sala. «Lágrimas catalanas al entierro y obsequias del Ilustre Diputado Eclesiástico de Cataluña Pablo Claris». 1647.

de la escapada, procuraré parlar-vos de Josep M.ª Roca, literat i historiador.

Coneixent l'home, comprendreu el seu estil literari. Si la intransigència produeix limitació de l'ambient en que es mou l'esperit, en Roca, home intransigent d'una fàlisi essencial i típica, limità, per raó de tal qualitat, son camp d'expansió literària, son estil propi. Com passa a tots aquells que es troben dominats per un sol pensament que els obsessiona i en foragiten els altres, en Roca tingué una sola nota en son cant i una sola cadència en son estil, que procurava embellir amb troballes lèxiques, fetes a l'Arxiu, amb caients populars o clàssics. Devot dels vells autors i a més d'en Marià Aguiló, qui tant s'esmerà en agombolar-los, gosava en els mateixos goigs del Mestre, i s'esforçava en traslladar a sos escrits de les grans solemnitats, les inusitades frases i paraules dels clàssics, i pel mateix afecte entranyable que sentia pel vell catalanesc, vibrava amb sa habitual violència contra tota llei d'innovadors de la llengua que menyspreuen la bona tradició.

Apart de sos escrits solemniats, discursos d'Ateneus i Acadèmies, i altres treballs per l'estil, quan en Roca oficiava de periodista, especialment en les notes polítiques de la *Renaixença*, era vibrant, contundent, de vegades satíric, no tenint altres respectes que els que ell creia devien guardar-se des del punt de vista patriòtic. Dificilment cap periodista català podria presentar un volum tan intens de vida i expressió com el titulat *Aplec*, en lo qual reuní una selecció de sos treballs de premsa. Un detall que el pinta de cos sencer: En la coberta de son llibre (que sols repartí als amics) i en el lloc on sol apuntar-s'hi el preu, s'hi llegeixen aquestes paraules concises: «*No'm venc*».

La mateixa vigoria amb què escrigué aquelles notes polítiques que com dardells se clavaven sempre en el lloc visat, tingué en Roca en ses peroracions i discursos. Fou un gran orador, i sabia polsar, com ningú, les cordes sentimental i satírica. Sentint-lo en sos discursos vibrants o intencionats, era quelcom emocionant, perquè fou d'aquells oradors que davant del públic se transfiguren, no per art, sinó naturalment. Sa veu era potent, sa actitud, tribunícia; l'expressió viva, encara que una mica cadenciosa, de sa oratòria, li donà singular aptitud de llegidor en vetllades i acadèmies; axí com el sentimentalisme, que sempre animà aquell esperit indomable, a vegades li posà als dits la lira i el feu

rimar ses divagacions sentimentals... mes, no seguim per aquest camí, ja que ell mateix ens diu: «el sacrifici que jo he fet més gros és escriure versos sense saber-ne, y el que és pitjor: llegir-los en públic» (1). Estranya afirmació, sobre tot en el que es refereix al concepte de sacrifici, ja que mai ningú no li havia obligat a escriure aquells versos, no sempre mereixedors de crítica tan llastimosa.

Mes, parlem, finalment, d'en Roca historiador.

Ja hem indicat que en Roca entrà al clos sagrat de la Història mogut, no per vocació disciplinada rigurosament amb la equanimitat i l'estudi, sino per la idea patriòtica. Amb diferents graus de tensió, molts de nosaltres hi hem entrat per la mateixa porta, i el lema comú és «a major glòria de Catalunya», ja sia per reconstruir-hi son passat excepcionalment èpic i gloriós, depurant-lo de les faules que fins el nostre temps l'han desfigurada, ja per a cercar, en sa documentació inesgotable i encara poc explotada, el sòlit fonament del nostre nacionalisme. Els primers lleures que li deixà sa carrera, sempre exercida amb exemplars ciència i consciència, els dedicà a la recerca diplomàtica en el nostre gran Arxiu Nacional i en el Municipal de Barcelona. Allí, omplenava son buirac d'aquelles fines sagetes que, tot seguit, xiulaven en les primeres planes de cada número del nostre diari, escrites per tota la colla, sota la direcció bon xic casolana de Pere Aldavert. I, tot bevent en les fonts de la Història, en Roca arribà a fer-se historiador, historiador autodidacte de primer grau, o sia dedicat, quasi exclusivament, a la recerca de documents; çò que els alemanys anomenaren *Heuristik*. Cal dir, i d'això tinguí l'honor de parlar-ne a aquesta Acadèmia en una sessió inaugural, que fins avui els historiadors catalans han passat poques vegades, i àdhuc amb escàs encert o amb timidesa, la marca de la Eurística per a llançar-se al camp de la Història crítica, de la Història completa i veritable; i l'historiador nostre, per molts conceptes benemèrit, qui, primer, escrigué una Història de Catalunya, rotulada temerariament d'*Història crítica*, fracassà en el seu intent, entre altres motius de caràcter literari i crític, per insuficient preparació documental. Tal vegada, aquesta és la raó d'haver-se entregat la seva generació i la nostra a la explotació dels arxius.

(1) *Aplec*, *ibid.*

En Roca no feu altra cosa; i des de l'any 1897, en que publicà, dins lo volum del Congrés de Metges, celebrat a Moscou, una «Història de la lepra a Catalunya», fonamentada en documents inèdits de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, fins als seus dos últims treballs dedicats a la reina Sibília i al rei Joan I; és a dir, durant un terç de segle, ha extret de les entranyes dels nostres grans diplomataris un sens fi de substància històrica que serà sempre consultada i especialment agraïda, pèls futurs historiadors.

Començà, com hem dit, estudiant la història de la seva especialitat mèdica: la sífilis i la lepra. Aquesta, en l'esmentat Congrés de Moscou, i la primera en el Congrés mèdic de Roma (1912); prologant la Epístola de Mestre Jaume d'Agramunt sobre el «règim de preservació a epidèmia o pestilència e mortandats» (Lleida, 1910); presentant un resum històric de la Medicina catalana en temps del Rei Martí (1914), i publicant un interessantíssim aplec de monografies històriques que podreu recordar llegint l'apèndix bibliogràfic d'aquest treball, entre les quals tenen un interès ben barceloní les dedicades al nostre ara mateix extingit Hospital de la Santa Creu, de gloriosa recordança.

Mes, l'obra gran i perdurable d'en Roca historiador la veiem en sos treballs d'investigació realitzats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, comprnent els regnats de Pere III, el de les Ceremònies; Joan I i Martí; lo primer, només parlant de sa amistançada i més tard muller legítima Sibília de Fortià; el segon, en tots sos aspectes, i el tercer des del punt de vista mèdic.

Cada una d'aquestes monografies és un teixit de notes d'Arxiu, enginyosament compostes i ordenades, que ultra ésser curioses, cada una d'elles, com a document històric i lingüístic, ho són molt més en conjunt, perquè donen un concepte absolutament viu i versemblant de l'assumpte tractat. Són uns mosaics que res tenen d'envejar, en color i bon dibuix, als antics de Grècia i Roma, o als moderns que surten dels tallers vaticans. Els costums cortesans i la vida popular broten en les planes de l'estudi *Johan I* amb una exuberància que debades cercareu de una obra, ja un poc revellida i gens despreciable: *Las costumbres catalanas en tiempos de Juan I* (1), amb tot i la erudició de que en

(1) Girona, 1878.

ella fa gala el nostre enyorat company Sanpere i Miquel, de la qual erudició està del tot mancada l'obra d'en Roca. Ell ja ens diu, per endavant, que, a posta no ha volgut rellegir cap autor pera fugir de suggestions; «és cert—afegeix—que semblant procediment d'abstenció pot donar lloc a inevitables repeticions entre els autors, però té l'avantatge de poder escriure amb completa llibertat, sense sofrir la presió dels predecessors, tan més efectiva com més autoritzada». Té raó; mes el seu criteri no pot recomanar-se a tothom, perquè desapareixeria la il·lació progressiva dels estudis, que avalora l'aportació individual començada allí on els anteriors la deixaren, o escatint amb les regles de la crítica històrica (si pot ésser tan rigurosa com les de l'escola bollandista) les conclusions d'aquelles.

Mes, resulta delitós, d'una manera extraordinària, i té l'interès d'una novella passional, el relat històric escrit a la faisó d'en Roca, tot ell sadoll de notícies copiades sòbriament de l'Arxiu, en les quals, demés llampegua seguidament algun mot catalanesc que us sorprèn i encanta perquè és del millor temps de la llengua. No volem allargar la nostra tasca ni apurar la vostra paciència, citant exemples; bastaria obrir, a l'atzar, els dos últims grans volums de Memòries, la publicació de les quals deu l'Acadèmia a la munificència d'en Rafel Patxot, i copiar; mes, també això fóra inútil, perquè tots vosaltres vos heu delitat en aquelles planes.

Per acabar, ací van algunes dades biogràfiques d'en Josep M.ª Roca:

Nasqué en la nostra ciutat l'any 1862, i en ella morí el dia 1 de maig del 1930. Cursà i exercí amb gran lluïment la carrera mèdica, dedicant-se a l'especialitat de dermatologia i urologia; en ella la seva probitat sols tingué per límits l'absolut desinterès i la caritat afegida a l'assistència mèdica; sa intel·ligència, en el ram de l'especialitat escollida li donà renom ací i a fora, i són notables ses intervencions en els Congressos Mèdics de Moscou, Roma i Berlin, als quals assistí personalment; fou President de l'Associació de Metges de Llengua Catalana i vice-president de l'Acadèmia Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. En aquest aspecte professional publicà interessantíssimes monografies, en les quals domina quasi sempre l'aspecte històric.

Dedicà sa millor activitat al conreu de la Història Catalana, especialment a la de la segona meitat del segle XIV i primers anys

del XV, publicant sàviament una infinitat de notícies extretes dels arxius, que ens fan reviuire les figures de la Reina Sibília i de Joan I amb llur època. Aquesta és la gran i definitiva tasca d'en Roca historiador.

Fou un activíssim propulsor del catalanisme polític, en els temps constructius del nostre ideari, que foren de desinteressada propaganda social, a la qual consagrà ses altes qualitats d'escriptor i orador.

Fou President de l'Ateneu Barcelonés durant quatre exercicis; dels Jocs Florals; de la Unió Catalanista; membre d'aquesta Acadèmia de Bones Lletres i de l'Acadèmia de la Llengua Catalana; membre de la Junta de Govern de la Casa Provincial de Caritat, de Barcelona, i Vocal del Consell Directiu dels Jocs Florals. En tots aquests càrrecs aportà una col·laboració intel·ligent i activa. Demés, fou honorat pel Govern francès amb la Creu de la Legió d'Honor.

Perquè s'havia donat tot ell al seu ideal, era honest, religiós, noble i intransigent; amava la sinceritat i odiava la falsia en ses diverses formes. ¿Recordeu el símbol gràfic del seu Exlibris? Una roca a la rompent de les ones braves, portant esculpit en baix relleu l'escut de Catalunya. Jo potser l'hauria representat amb la figura del lleó, del qual tenia l'urc, la noblesa i fins el cayent senyorívol. I no he imaginat aquesta semblança perquè en Roca mai, ni en els seus bons temps, se fes la part del lleó, ni en sos darrers anys d'angoixosa decadència, se deixés donar la còssa que retreu el fabulista. Ell, sempre, fins al dia de la seva mort sobtada, sapigué inspirar afecte als propis, simpatia als amics, respecte a tothom. D'ell pogué dir el Mestre en Gay Saber Francesc i Gomis, el mestre inoblidable, en el pròleg que escrigué a la seva obra *L'Estudi general de Lleida*: «...una ja no curta vida consagrada a la defensa dels més generosos ideals i altres virtuts cíviques amb una eloquència serena i meditada però vibrant, ferma i contundent, i l'honorat exercici de sa noble professió amb austera dignitat però amb mirada pròvida i esperit de caritat devers sos malalts, i, en fi, la publicació d'altres llibres i opúscols semblants a l'actual, i de tantes notes arrencades als arxius, en ses hores metòdiques i incessants d'investigació, fan que son nom sia, ja de temps, ben conegut, i que vagi voltat d'una àurèola de respecte, de simpatia, de merescut prestigi».

Sàvies i justes paraules que un altre gran escriptor, en Miquel dels Sants Oliver, tan enyorat de tots, sintetitzà amb aquesta frase lapidària, en un discurs d'obertura de l'Ateneu Barcelonès (per mí ja retretes en altra ocasió), dient que el doctor Josep M.ª Roca era *home dilectíssim, orgull de l'amistat i ornament de la ciutadania i de la ciència*.

PUBLICACIONS DE JOSEP M.ª ROCA

- El Restaurador Farmacèntico. Any 1889.—Articles científics.
 Gaceta Sanitaria de Barcelona. Any II i III.—Articles científics.
 Revista de Ciències Mèdiques. Anys 22, 23, 24 i 28.—Articles científics.
 Academia Médico-Farmacèntica. 1891.—Discurs d'entrada: *Sífilis trascendental; importància de su tratamiento*.
 XII Congrès Internacional de Medicina (Moscou, 1879). Com.: *La lepre en Catalogne, i Un cas notable de syphilis maligna*.
 Jocs Florals de Lleida, any 1902.—Discurs presidencial.
 Jocs Florals de Barcelona. Canigó, any 1902.—Discurs de salutació.
 Jocs Florals de Badalona, any 1904.—Discurs presidencial.
 V Internationaler Dermatologen Kongress (Berlin, 1904). Com.: *La lepra y el chaulmoagra* (en català).
 Pròleg a la *Epístola de Mestre Jacme d'Agramunt sobre Regiment de preservació a epidèmia o pestilència e mortandats*. Lleida, 1910.
 Tríptich. Recull de tres discursos (prologat): *Els malalts pàries, L'Ètica en el lèxich catalanesch*, presidencials de l'Ateneu Barcelonès, anys 1908 i 1909, i *Per què Molière se befà dels metges*, llegit en l'inaugural de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, l'any 1911. Un vol. in-8, 160 p.
Aplèch. Treballs polítics i literaris (prologat). Barcelona, 1912. Un volum in-8, 306 p.
 VII Congresso Internazionale de Dermatologia (Roma, 1912). Com.: *La Syphilide e la Storia*, amb els facsimils de dos documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
 Ateneu Barcelonès, 1914. Discurs presidencial: *De feminisme*.
 Ateneu Barcelonès. 1915. Discurs presidencial: *Una monja metgessa*.
 Ateneu Barcelonès. 1916. Discurs presidencial: *Enaltim el Verb de Catalunya*.
Espurnes. *Necrologia d'en Antoni de P. Capmany*, i discurs presidencial del Concurs d'Història de Catalunya celebrat a Lleida l'any 1915.
 II Congrès de Metges de Llengua Catalana. Barcelona, 1917. Com.: *Règime alimentici en els sífilítics* (ponència).
 Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. 1918. Discurs d'entrada: *En Jaume Ramon Vila, heraldista català del segle XVII*. Contestat per E. Moliné i Brasés.
La Medicina catalana en temps del Rey Martí. 1919. Un vol. in-8, de 190 p.
 III Congrès de Metges de Llengua Catalana. Tarragona, 1919. Discursos presidencial i de clausura.
Ordinacions del Hospital general de la Santa Creu, de Barcelona. Barcelona, 1920. Un vol. in-8, de 186 p. i dues fotografies.

- IV Congrés de Metges de Llengua Catalana. Girona, 1921. *Elogi de Mestre Guillem Cotteller, Metge dels Reis d'Aragó Pere III y Johan I.*
- Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Contestació al discurs d'entrada d'en Lluís Domènech i Montaner. 1921.
- Johan I y les supersticions.* Barcelona, 1922.
- Jocs Florals de Barcelona, 1923. Discurs presidencial.
- Un cirurgià barber de la XV^a centúria.* Barcelona, 1923.
- Tribut al Mestre.* Nota biogràfica llegida a l'Acadèmia i Laboratoris de Ciències Mèdiques de Catalunya, en 24 de gener de 1923, al col·locar el retrat del Dr. D. Santiago Ramon i Cajal en la sala d'actes. 1923.
- Notes medicals històriques.* Barcelona, 1924.
- Resposta al discurs d'entrada a la R. Academia de Buenas Letras de Barcelona d'en Alfons Par i Tusquets. Barcelona, 1924.
- Epidèmia de glàndola a Barcelona, segle XV.è.* Barcelona, 1925.
- L'Hospital migeval de Sant Macià.* Barcelona, 1926.
- L'Estudi general de Lleida.* Conferència llegida a la sala d'actes de la Paeria de Lleida (pròleg de Josep Franquesa i Gomis). Barcelona, sense data. Un vol. in-8, de 137 p. i un gravat.
- La Reyna Empordanesa.* Estudi documental de la Reina Sibila de Fortià. Publicat en el vol. X de les Memòries de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Barcelona, 1928.
- Johan I d'Aragó.* Treball premiat en el sisè Concurs Rafel Patxot i Ferrer. Barcelona, 1920. Forma el vol. XI de les esmentades Memòries. Barcelona, 1929.
- Notes d'Arxiu.* Publicades en gairebé tots els vols. de la revista *Catalana*. Articles històrics publicats en el «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona» i en l'«Anuario del Hospital de la Santa Cruz».